

BLÍZKOST ANDĚLA PŘI MODLITBĚ A PŘÍMLUVĚ

Hans-Werner Schroeder

Chtěli bychom nyní ještě vzpomenout zvláštní možnosti, které jsou hledajícímu člověku dány jako příležitosti k prožívání přítomnosti andělů: modlitba a přímluva. Nejprve si připomeňme předpoklad takových zkušeností: vnitřní klid, vyrovnanost duše. Nejlépe se jí dosahuje večer, když činnosti a záležitosti dne již utichly, ale ani tehdy pro nás dnes není lehké nastolit v duši klid. Dokonce samo výrazné usilování o klid nás dostává do vnitřního napětí a neklidu, které znemožňují to, o co usilujeme. Výsledkem je jen duševní křeč a další „stres“ (máme-li použít dnes populární termín).

Mohli bychom se proto pokusit nabídnout trochu jiný způsob: Vyvoláme vzpomínku na nějaký obraz z přírody, který jsme dříve intenzivně vnímali a z kterého dýchá nekonečný klid - třeba pohled na zasněžené vrcholky hor nebo klidnou hladinu jezera ve večerním světle. Zkusme chvíli žít a dýchat v náladě tohoto obrazu, zpřítomněme si jej co nejživěji a nechme jeho klid vproudit do naší duše. Kdo takový přírodní výjev ještě nezažil, může se o to pokusit při nejbližší příležitosti.

Nyní přejdeme k představě, že takový klid vládne v hlubinách naší duše. Taková představa je správná, neboť jen povrch naší bytosti - tak jako hladina moře - je pohyblivý a neklidný, v hlubinách - stejně jako v hlubinách oceánu - vládne absolutní ticho a klid. Ale není to klid z nehybnosti a nepohyblivosti, není to vnitřní strnulost, je to klid z vědění a důvěry, proudící, hluboký klid.

Tyto hloubky naší duše jsou nedotčené tím, co nám způsobuje neklid a starosti. A můžeme také dodat, že jsou bezprostředně spojeny s bytostí našeho anděla. On sám zná a vidí smysluplné souvislosti našeho osudu, zná budoucnost a ví, že je v souladu s naším osudem. Proto sám žije v hluboké důvěře v to, co přichází, což také znamená: v klidu věčného bytí, věčné lásky.

Když se takto spojíme s klidem, který stoupá z hloubky našeho věčného bytí, můžeme cítit naše spojení s andělem, který sám v tomto klidu žije. Z toho pak můžeme získat obraz toho, jak náš anděl stojí v našich zádech, křídla rozprostřená nad námi, kolem nás i pod námi, a vyzařuje klid, který se spojuje s klidem naší bytosti, aby dýchal a žil klidem věčnosti. Mnoha lidem může pomoci ještě něco dalšího: Představa, že tento klid je vyplněn klidným zvukem, pomalu se vinoucí melodií, která nás obklopuje a prostupuje, a která vyzařuje klidně dýchající vnitřní sílu.

Tímto způsobem se spojujeme s obrazy a pocity, které jsou objektivní, které zároveň sami „vytváříme“ (vyhýbáme se přitom napojení na jakékoliv tělesné prožitky, tělesné teplo, rytmus dechu a podobně) a které jsou duchovně správné. Takové obrazy a pocity pak při troše cviku mohou vytvořit klid, který potřebujeme pro okamžiky usebrání a modlitby.

Může nás nyní napadnout otázka, která se jeví jako velmi blízká tomu, o čem jsme zatím hovořili: Neobracíme se i samotnou modlitbou k našemu andělu? Ovšem - tak tomu právě není. V předchozí kapitole jsme se zabývali pocity vděčnosti, důvěry a lásky, které obracíme k našemu andělu. Modlitbou bychom se ovšem měli ve smyslu základní křesťanské modlitby Otčenáše obracet ne k andělu, ale k samotnému Bohu (speciálním případem přímluvy se zabýváme níže).

Při této otázce si můžeme připomenout dvě pozoruhodná místa Zjevení Janova, která se výslovně vyjadřují k modlitbě k andělům:

„Padl jsem tedy k jeho nohám, abych se mu klaněl, ale on mi řekl:
„Pozor, nedělej to! Jsem jen Boží služebník, tak jako ty a tvoji bratři, kteří mají Ježíšovo svědectví. *Klaněj se Bohu!*““ (Zj 19,10)

„Já Jan jsem to všechno viděl a slyšel. Když jsem to uslyšel a uviděl, padl jsem, abych se klaněl u nohou toho anděla, který mi tyto věci ukazoval.

On mi však řekl: „Pozor, nedělej to! Jsem jen Boží služebník, tak jako ty a tvoji bratři proroci a jako ti, kdo zachovávají slova této knihy. *Klaněj se Bohu.*““ (Zj 22,8n)

Z těchto míst je také zřejmé, jak se anděl stojící vysoko nad člověkem sám cítí z druhé strany podřízen boží vůli.

V tom spočívá také důležitá korekce jedné z možných jednostranností, ke které bychom mohli při úsilí o získání zkušenosti přítomnosti andělů lehko sklouznout. Je to nebezpečí egoismu, na které nyní chceme co nejzřetelněji poukázat.

Zabývání se vlastním osudem s sebou totiž toto nebezpečí přináší, stejně jako je to nejtypičtější úskalí všeho náboženského a duchovního života. Správně pochopená

modlitba působí proti němu. Neboť se nezaměřuje jen na vlastní život a úspěchy, ale rozpíná se až k Bohu a bere s sebou v „nás“ i ostatní lidi a bytosti.

Díky tomu je v správně pochopené modlitbě vyrovnání, které nutně potřebujeme, pokud se tak intenzivně jako v této knize zabýváme prožíváním osudu jednotlivce. V tom je samozřejmě mnoho dobrého a pro člověka podnětného, ale bylo by to jednostranné a nebezpečné, kdyby to nebylo z druhé strany doplňováno a vřazováno do smysluplné souvislosti také odevzdaností světu a ostatním lidem. Smysl všeho, čeho na sobě dosáhneme a k čemu se vypracujeme, spočívá nakonec v tom, abychom to učinili prospěšným světu.

Toto vědomí podněcuje a posiluje správná modlitba, především samotný Otčenáš. Neboť již prvními slovy nás vede od nás samotných k tomu, co leží v základu všeho světového bytí: K otcovsky vládnoucí božské bytosti. Tím jsme bezprostředně uváděni do celku světa (Více o dalších větách Otčenáše v tomto smyslu lze najít v již zmíněné autorově knize Modlitba).

V modlitbě ve skutečnosti působí právě rozhodná oddanost světovému celku, podřízenost vlastního bytí „bytí bytí“, božskému bytí. Když se modlíme tímto způsobem, pak můžeme říci, že se anděl modlí s námi, neboť i on potřebuje posilu a naplnění z oblasti věčnosti, ve které chce žít, ze které je ale vždy vytrhován naší spoutaností se zemí a hrozí mu pád do pozemského. Když se modlíme, může se sám anděl naplno ponořit do věčného prazákladu dění, navrátit se spolu s námi do blízkosti Otcova věčného bytí. A můžeme si představit, jak jsou naše slabá slova a myšlenky nesený na křídlech andělů před božský trůn a září tam v jejich světle. To je zpřítomněno i v jiném obraze ze Zjevení Janova, kde anděl přidává k lidským modlitbám vůni kadidla:

„Tehdy přišel jiný anděl se zlatou kadidelnicí a postavil se k oltáři. Bylo mu dáno množství kadidla, aby je s modlitbami všech svátých položil na zlatý oltář, který je před trůnem.“ (Zj 8,3)

Andělé „berou“ lidské modlitby a „něco s nimi dělají“, vkládají do nich substanci, „přinášejí je před Boha“.

Nemáme se modlit k našemu andělu, ale s ním. A to, jestli se někdy modlíme, má dalekosáhlý význam pro náš vztah k našemu andělu. Proto by se již děti měly učit užívání správných slov modlitby správným způsobem. Existuje překrásná středověká ilustrace z Irska, která znázorňuje malého modlícího se člověka a za ním a nad ním anděla, který se modlí s ním. To je hluboce pravdivý obraz.

Měli bychom na tomto místě ještě poukázat na jednu skutečnost, o které na základě svého duchovního bádání hovořil Rudolf Steiner. Podle něj se člověk může každé noci setkat se svým andělem, ovšem toto setkání je možné jen tehdy, když se člověk během dne neodává jen plně pozemským myšlenkám, ale přijímá v myšlení i něco duchovního. Pokud takové myšlenky chybí, nemá se anděl v lidské duši čeho zachytit a takové setkání se ani nemůže uskutečnit, nebo zůstane jen nezřetelné a nenaplněné.

V tom máme před sebou celou tragiku naší doby. Neboť čím více se člověk ve svém myšlení vzdaluje duchu, tím více ztrácí i poslední možnosti alespoň nočního setkání se svým andělem. S tím ovšem člověku hrozí, že bude stále více odříznutý i od vlastního osudu. Dostáváme se tím k motivu, který bude ještě podrobněji rozebrán v jedné další kapitole: Jde o překážky a zápasy, o průběh našeho osudu. Proti působení andělů je dnes veden urputný boj.

Co se stane, když nějaký člověk již v noci nepotkává plně svého anděla? Žije sice dál, ale nic neprožívá a osud u něj nic nezpůsobí, v jeho duši už nedochází k vývoji. Každý, kdo se v této době dívá kolem sebe s otevřenými očima, ví, že takové od osudu odříznuté životy hrozí kolem něho ve stovkách případů. Je to důsledek duchovní prázdnoty celé naší kultury. Kdo to vidí, vidí také, že není dnes nic důležitějšího než obnova duchovního a náboženského života; neboť vše ostatní závisí na tom, zda lidé najdou cestu k sobě samým a k sobě navzájem.

Co se vlastně děje při onom nočním setkání člověka s andělem? Můžeme tu ještě něco doplnit k tématu předchozí kapitoly. Doposud to totiž mohlo vypadat tak, že my sami se jako lidé na svém osudu vlastně nepodílíme, jako kdyby vznikal z moudrosti a lásky našeho anděla působícího podle boží vůle, ale bez našeho sebemenšího zásahu.

Tak to není. Již od doby před narozením jsme v plném smyslu spolutvárci našich plánů a našeho osudu. Vědomě se při tom podílíme na přehledu, kterým disponuje náš anděl. Dochází tak ke spolupráci člověka a anděla.

A tato spolupráce pokračuje, když se můžeme v noci setkat se svým andělem. Tehdy znovu nahlížíme souvislosti, které určují náš život. Dostáváme podněty a posilu k tomu, abychom žili svůj osud, abychom ho prožívali a tím zráli. Pracujeme na vláknech, která je třeba napojit nebo třeba znovu napnout. To vše se nestane, pokud nemůže během noci dojít k setkání s naším andělem. Působení osudu ztrácí svoji sílu, stává se bezmocným.

Tyto úvahy také vrhají určité světlo na otázku modlitby. Kdo se modlí, žije v myšlenkách, které pocházejí z ducha. Slova Otčenáše vychází z Kristova ducha, vyšší duchovní síla na Zemi ani ve vesmíru není. Kdo se s bdělým, jasným vědomím modlí tato slova, spojuje se s tímto duchem. To ho vede k nočnímu setkání s andělem. Rudolf Steiner popisuje stejnou skutečnost slovy, která nám rovněž mohou posloužit jako duchovní pomoc v okamžicích usínání:

„Usínám. Až do procitnutí bude moje duše přebývat ve světě duchů. Setká se tam s bytostí vedoucí můj pozemský život. S bytostí, která žije v duchovních světech a vznáší se na svých křídlech nad mou hlavou; s mým géniem. Až se probudím, budu mít za sebou setkání s ním. Jeho křídla budou obtisknutá v mé duši.“

(přednáška z 20. února 1917, Berlín)

V takovéto náladě usínání může člověk vzít s sebou k andělovi i nějakou otázku, kterou před něj právě staví osud nebo nějaký konflikt. Přímou odpověď dostane člověk jen zřídka, často ale přijde odpověď nečekaným způsobem, stačí, když dokážeme dobře pozorovat.

Někdy můžeme mít také důvod zahrnout jiného člověka nejen do své všeobecné modlitby, ale vzpomenout na něj speciální přímluvou. Vždyť právě myšlenky, kterými jsme se zabývali v líčení pohasínajícího působení osudu v naší době, by pro nás mohly být neustále podnětem k přímluvě za druhé. V přímluvě za druhého člověka totiž může spočívat síla probouzející působící sílu osudu, která by jinak již vyhasla. Tuto sílu můžeme skrze naši lásku a účast nechat proudit k druhému člověku právě skrze přímluvu. Obecně lze to, co se nás dotýká, zahrnout při sledování osudu druhého člověka do modlitby Otčenáše. Mohou ale nastat i okamžiky, kdy cítíme jako odpovídající formu zvláštní přímluvu.

Je taková přímluva účinná? A pokud ano, nezasahujeme tím neoprávněně do osudu druhého člověka?

S ohledem na otázku po účinnosti přímluvy můžeme rozhodně říci, že působí každá myšlenka, každý pocit, které vyšleme k druhému člověku. Právě proto musí člověk dávat pozor, jaké myšlenky či pocity k ostatním lidem chová. V nejvyšším smyslu může dobře působit vše, co člověk z nesobeckého soucítění s daným člověkem svěří jeho andělu.

Nesobeckost je pro přímluvu naprosto nezbytná hned ze dvou důvodů: Jednak abychom do přímluvy nepřimíchávali své vlastní záměry a nehledali tak zároveň něco žádoucího pro nás, jednak abychom neměli tendenci měnit osud nám drahého člověka (např. v případě, kdy si přejeme, aby zůstal na živu, přestože jemu je již osudem předurčen konec života). I zde jako v každé modlitbě musí platit: „Buď vůle tvá“. Nemá a nesmí jít o zásah do osudu.

Přesto je přímľuva účinná. V jakém smyslu? Správnou představu získáme, když i zde budeme myslet na anděla daného člověka. K němu se můžeme v přímľuvě obracet, k němu proudí síla vycházející z naší duše. Můžē ji přijmout a učinit z ní posilu pro uskutečnění osudu, přídavek sil, který může použít ve prospěch jemu svěřeného člověka, a to v souladu s jemu určeným osudem. Tak se nemocný skrze přímľuvu možná nevyľčí, nebo alespoň ne hned. Nemoc totiž pravděpodobně má v osudu svůj smysl a je proto nutná. Ovšem nemocnému možná skrze přímľuvu přibude sil a odvahy přetřpět bolesti nemoci: Jeho schopnost ustát svůj osud tím bude posílena.